

V. Zbornični svetnik Ivan Baumgartner poroča, da je najvišji zdravstveni svet povodom nekega pretresa v Avstriji veljavnih postavnih določb glede stavb med drugim stavil tudi predlog, naj bi se pre-mišljalo o strogi uredbi obrta za polaganje cevi (po-laganje plinovodnih cevi, urejanje razsvetljave in do-vajanje vode) in o posebni gojitvi pouka v tem obrtu na obrtnih šolah za stavbe in stroje. Pri tem je imel pred očmi popolnitev sposobnostnega dokazila za na-pominani obrt se zadevajočih določil ministerskega ukaza z dne 17. septembra 1883., drž. zak. št. 151, točka 8. v tem zmislu, da bi bila podelitev dotične koncesije spojena ne samo z izkazom praktiške, ampak tudi teoretiške sposobnosti za obrt. Zbornici je došlo povabilo, da izreče o tej stvari svoje mnenje. Pri tem je razmišljati tudi vprašanje o morebitni uvedbi obveznega strokovnega pouka v predlaganem zmislu. Po § 15, točka 17. zakona z dne 15. marcija 1883, drž. zak. št. 39, spada polaganje cevi (polaganje plinovodnih cevi, urejanje razsvetljave in dovajanje vode) med koncesijonovane obrte. Po ministerskem ukazu z dne 17. septembra 1883, drž. zak. št. 151, točka 8. se morajo prositelji za podelitev dopustila za polaganje plinovodnih cevi, urejanje razsvetljave in dovajanje vode t. j. za dosego dopustila kot dovajalec (inštalater) plina ali vode, izkazati: 1.) da so se na-učili mehaniškega, ali ključavničarskega ali klepar-skega obrta in 2.) da so delali štiri leta pri dova-jalnih v njihno stroko segajočih (instalacijskih) obrtih. Za prositelje pa, ki morejo izkazati potrebne znan-stvene tehniške študije, zadošča, če izkažejo dveletno praktično delovanje v dotičnem dovajalnem obrtu. Glede izkaza posebne sposobnosti za obrtniško uva-janje električne razsvetljave je merodajen ministerski ukaz z dne 25. marcija 1883., drž. zak. št. 41. Tu pa se ne gre za uvajanje elektriške razsvetljave, ker je podelitev za tako koncesijo tako vezana na izkaz po-trebne sposobnosti s spričevalom kake tehniške vi-soke šole ali zadevnega strokovnega učnega zavoda, ali na dokazilo predidóčega, dalj časa trajajočega de-lovanja v elektrotehniški stroki. Glede vprašanja, ali naj se podelitev koncesije za polaganje cevi spoji ne samo z izkazom praktiške, ampak tudi teoretiške spo-sobnosti in ali naj se torej v ravno omenjenem zmislu spopolnijo sposobnostnega dokazila se tičóči predpisi ministerskega ukaza z dne 17. septembra 1883., drž. zak. št. 151, točka 8., je odsek mnenja, da bi bilo stvari na korist, ko bi bila koncesija za omenjeni obrt vezana ne samo na dokazilo praktiške spo-sobnosti, ampak da bi bilo zahtevati tudi dokazila teore-tiške sposobnosti za ta obrt. Težko je z vso gotovostjo trditi, da ima kdo vso sposobnost za plinovodnega ali vodovodnega instalaterja, če se moramo opirati samo na dokazilo praktiške sposobnosti. Če pa temu pridenemo tudi teoretiško dokazilo, ni dvoma, da ima dotičnik sposobnost za omenjeni koncesijonovani obrt. Radi nedostatka teoretiške sposobnosti se dogaja, da polagalec cevi pri sedlih ni nastavil zračnih zaklopnic in pri sifonih ne razbremenilnih izpuščalnih zapahov, ker ne ve, da žene voda zrak in blato s seboj, za katerih odstranitev je skrbeti. Če se to ne zgodi, sploh ne deluje tak cevovod, ali pa nedostatno, ne da bi se pozneje napaka pri pristopnih opravah mogla odpraviti. Pri samodejnih plavčnih pripravah se pri-peti, da ne delujejo pravilno in iz rezervoarja vodo ali nepretrgoma izpuščajo ali iztok popolnoma zapi-rajo, ne da bi mogel monter na sicer breznapačni opravi napake najti. Dogaja se namreč, da pri isti

opravi v 3. nadstropju plavec pravilno deluje, v 1. nad-stropju ali v pritličju pa popolnoma odpove. To se zategadelj dogaja, ker so bili plavci za določen pritisk montirani, pritisk pa v različnih nadstropjih lahko diferuje $1\frac{1}{2}$ atmosfero. Plavec se mora zatega-delj v naprej za njemu določen pritisk in z ozirom na mesto, kjer se rabi, pripraviti. Nedostatki, ki lahko nastanejo vsled montaže pri vodovnih cevih, so pri plinovodnih še škodljivejši in morejo še lažje nastati, ker znaša pritisk, ki vpliva na plin v cevovodu, le 8. do 10. delov običajnega vodovodnega pritiska. Pri vodovodih je potreba, da ve obrtnik, kakšnega kalibra je treba za priklepe pri lušah z ozirom na pritisk, ki obstaja za napravo, da stranke ne trpe škode. Iztočne pipe so za različen pritisk različno narejene. Mora se torej vedno prava konstrukcija izbrati, ker pri vodo-vodih ob velikem pritisku vsled sunkov jako lahko nastanejo poškodbe na cevni mreži. Polagalec cevi mora imeti jasne pojme o odpornosti materialij in o vplivu pritiska, ki se navadno zaznamuje v atmos-ferah. Često se pa dogodi, da monter ne ve, kako de-jansko učinkuje v atmosferah izraženi pritisk na plo-ščinsko jednoto napeljave. Če bi se zahtevalo tudi dokazilo teoretiške sposobnosti, dosegli bi teoretiško in praktiško izšolano osebje in težko bi se dogajali taki slučajji, kakor zgoraj omenjeni. Ker imajo v zadnjem času ne samo mesta, ampak tudi vasi vodo-vode in se mnoge vasi še prizadevajo pridobiti jih, se jako potrebuje teoretiško in praktiško izšolanih polagalcev cevi. Taki bi se vzgajali v stavbenih in strojnih šolah, omenjenih v zgoraj navedenem mini-sterskem ukazu, če bi se uvedel v njih obvezni stro-kovni pouk. Odsek torej predlaga: Častita zbornica blagovoli v zgornjem zmislu izreči svoje mnenje na c. kr. trgovsko ministerstvo. — Predlog se sprejme.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Kako dolgo je lokomotiva sposobna za vožnjo?

Na Angleškem so konstatovali po vestnem preiskovanju in poizvedovanju, kako dolgo je lokomotiva še dobra za vožnjo, predno je tako izrabljena, da se poprave niti ne izplačajo več. Pokazalo se je, da lokomotiva preteče povprečno kakih 760.000 kilometrov, predno postane povsem nerabljava. Ta daljava iz-naša toliko, kolikor 18kratni obseg zemlje ali pa dvakrat to-liko, kolikor je od zemlje do lune. Iz tega se vidi, da imajo lokomotive zares „dobre kosti“.

Pomen apna za kmetijstvo.

Apno se v kmetijstvu še nikakor tako ne ceni, kakor zaslučuje. Mnogi kmetovalci ne vedo, da se z apnom da zboljšati zemlja. Navadno ljudje mislijo, da je dosti apna že v zemlji, a skušnje so pokazale, da to ni resnica. V obširnih krajih na mnogih kmetijah porabe apna za kme-tijstvo niti ne poznajo, če tudi se pri mnogih prsteh kme-tijstvo več ne izplačuje, ako se apno ne dovaža. Zadnji čas so vendar nekatere večje kmetije spoznale važnost apna. Prišle so do prepričanja, da noben drug trgovinski gnoj, niti kalijeve soli, apna nadomestiti ne more. Od

kar na taci kmetijah apno rabijo, so se njih dohodki jako povečali.

Rastline posebno v njih prvem razvoju apno potrebujejo. Apno pa tudi dobrodejno vpliva na fizične lastnosti prsti. Trdo prst naredi rahljo, da jo lažje prešilava zrak in gorkota, kar je velike važnosti za kmetijstvo.

Na lahkih peščenih zemljah se je dobro obnesel dovoz laporja ali zmetega apnenca, bolje kakor žganega apna. Krompir je boljši, ako se je na njivo laporja navozilo. Seveda da se pri tem ne sme opustiti gnojenje z živinskim gnojem, ali pa z umetnimi gnojili, v katerih so kalijeve soli in fosforna kislina. Posebno na peščenih tleh ni samo posipanje apna brez gnojenja dobro.

Za težka ali ilovnata tla je posebno dobro žgano ali kuhano apno. Apno prst zrahlja in vsled tega bolje rodi. Deteljo, grah, pšenico, peso in še nekatere druge pridelke moremo na težki zemlji pridelovati jedino, če preskrbimo za dovažanje apna. Skušnje so pokazale, da se dvakrat ali tudi celo trikrat toliko pridelja, če se z apnom gnoji, nego če se ne.

Zato bi se moralo v vsakem selu določiti, kje je potrebno dovažanje apna. To bi lahko storilo kemično poskuševališče, ki bode preiskovalo zemljo.

Seveda je treba apno mešati z drugimi umetnimi gnojili. Če gnojila mešamo si mnogo dela prihranimo, kakor bi z vsakim gnojem gnojili.

Pri apnu je pri tem treba imeti vendar posebno pozornost. Ne sme se mešati s takimi gnojili, s katerim nareja nerazstopljive spojine. Nerazstopljivost snovi rastline ne morejo porabiti za hrano, so torej zanje izgubljene. Ne sme se apno mešati s fosforovo kislino ali žveplenokislím amonjakom. V poslednjem slučaju izhlapi amonjak, ki je rastlinam jako potreben.

Tudi se apno ne sme z gnojnico gasiti, temveč z vodo. Iz gnojnice se zgubi mnogo dušika, ako z apnom pride v dotiko. Ravno tako se tudi hlevski gnoj z apnom potresati ne sme, ker apno izpodrine amonjak, ki se potem zgubi.

Kmetijske raznoterosti.

Italijansko vino. „Pristna“, dobra italijanska vina, ki na podlagi one nesrečne klavzule poplavlja našo monarhijo na ogromno škodo avstrijskega vina, to italijansko usiljeno vino torej prav lepo karakterizuje neka vest, došla iz Milina. List „Italiya del Popolo“ javlja namreč, da so profesorja Oliverija, ravnatelja agrarne stacije v Palermu, odstavili od službe, ker je izdajal neresnične analize in certifikate za vina, ki so se izvažala iz Sicilije v Avstrijo. Sedaj pa naj clovek pomisli, kakšna strupena brozga je „osrečavala“ leta in leta naše kraje, proglašena kakor „pristno italijansko vino“ na podlagi fabrikovanih certifikatov. A gospod ravnatelj Oliveri je moral storiti zares dovolj kosmatih, ker so se celo v Italiji, kjer so sleparije in goljufije tako v navadi, odločili odstaviti ga od službe.

Dalmatinski pridelki v Egiptu. Avstrijski konzul v Kairu je sporočil trgovinski zbornici zagrebški, da bi bilo pridelke iz Dalmacije, sosebo vino, olje in pa žganje prav lahko in po razmerno jako dobrih cenah prodajati v Egiptu.

Poučni in zabavni del.

Sijajno gmotno stanje slovenskega ljudskošolskega učitelja na koncu razsvetljenega devetnajstega stoletja.

(Govoril pri glavni skupščini „Zaveze“ v Opatiji dne 20. avgusta 1896. l. Jernej Ravnikar, nadučitelj v Mokronogu.)

(Konec.)

Ker že toliko govorimo o gmotnem položaju učiteljev raznih kronovin — posebno pa še o onem za Primorsko, dovolite mi, gospoda, da se nekoliko še pomudimo pri tej točki, ki je najbolj pereča za učiteljstvo v Primorju — vzlasti na Goriškem. Neki gosp. tovariš z Goriškega me je prosil, da naj postavim v okvir skupne slike še posebej sliko učiteljev na Goriškem, kajti gmotno stanje učiteljstva v tej deželi je menda še „najsijajnejše“!

Dotičnik piše: „Osem dvanajstink, to je, skoro vse učiteljstvo moškega spola ima 400 gld. plače na leto. Učiteljice nasprotno imajo le 80 % iste plače. Na prvi pogled se zdi, da imajo učiteljice manjšo plačo od učiteljev. To pa ni po vse resnično, kajti pri nas se učitelji in učiteljice štejejo ločeni. Ker pa se že več let pri nas šole le širijo v večrazredne in se nameščajo skoro le izključljivo učiteljice, njih število hitro raste, naše pa ostaja isto, ne, ampak se celo manjša, pomikajo se ženske hitro v II. plačilni razred. Status, ločen po spolu, je moškim v škodo, kajti na pr. učitelj in učiteljica sta pred 16 leti skupaj nastopila službo v goriškem okraju; moški je še vedno v III. plačilni vrsti, dočim je ženska že v I. vrsti; moški ima 400 gld., ženska po 80 % od 600 gld. pa 480 gld.; torej je 80 % moške plače več kakor cela plača! Ironija!... Učitelj ima potem takem le 400 gld., učiteljica z 80 % moške plače pa 480 gld.!

Taka v nebo vpijoča krivica se godi moškim v goriškem okraju, kjer je mnogo večrazrednic. V tolminskem in sežanskem okraju pa, kjer je največ le jedno-razrednic, godi pa se učiteljicam krivica, ker je njih število premajhno. Pravično bi torej bilo, da bi bil status skupen.

Več kakor jedno desetletje prosjači učiteljstvo na Goriškem za kako zboljšanje — a zastonj; niti vinarja zboljšanja še nismo dosegli. Najprej se je izgovarjalo na slabe letine; ko so se te izboljšale, obljubilo se nam je, da se je l. 1895. porabi 8 % doklade na zemljiško odvezo, ki istega leta odpade, za zboljšanje učiteljskih plač. Poleg slabih letin se je poprej zavračalo na laške poslance, da so oni nasprotni zboljšanju.

Ko so l. 1894. bili tudi laški poslanci za zboljšanje, tedaj je prišel slovenski poslanec in je predlagal deželni šolski zaklad — in stvar se je odložila, ker Lahi so takemu zakladu nasprotni. Ko se je končno vendar sprejel nek zakonski načrt, po katerem se dvanajstine spremene v desetine, bil je sprejeti načrt tak, da se ni predložil v potrjenje. Zboljšanje bi naj bilo prišlo v ve-